

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

Fakulta
tělesné kultury

PŘIROZENÁ KOMUNIKACE JAKO ZÁKLADNÍ STAVEBNÍ JEDNOTKA VZTAHU MEZI KONĚM A JEZDCEM V OLOMOUCKÉM KRAJI

Bakalářská práce

Autor: Aneta Kotásková

Studijní program: Rekreatologie – pedagogika volného času

Vedoucí práce: Mgr. Rudolf Rozsypal

Olomouc 2024

Bibliografická identifikace

Jméno autora: Aneta Kotásková

Název práce: Přirozená komunikace jako základní stavební jednotka vztahu mezi koněm a jezdcem v Olomouckém kraji.

Vedoucí práce: Mgr. Rudolf Rozsypal

Pracoviště: Katedra rekreologie

Rok obhajoby: 2024

Abstrakt: Tato bakalářská práce se zaměřuje na přirozenou komunikaci jako základní stavební jednotku vztahu mezi koněm a jezdcem v Olomouckém kraji. V teoretické části popisuje pojmy jako je vývoj vztahu mezi koněm a jezdcem a samotný výcvik koně, přičemž charakterizuje základní jezdecké styly. V další části se zabývá charakteristikou horsemanshipu, metod přirozené komunikace a jejich nejznámějších představitelů. Dále se věnuje principům práce ze země a v neposlední řadě welfare koně. Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na analýzu odpovědí z dotazníku, který byl sestaven za účelem zjištění oblíbenosti využití metod přirozené komunikace. Hlavním cílem mé bakalářské práce je analýza využívání praktik přirozené komunikace při výcviku ve stájích v Olomouckém kraji.

Klíčová slova:

kůň, přirozená komunikace, práce s koněm ze země, životní styl, volný čas

Souhlasím s půjčováním práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author: Aneta Kotásková

Title: Natural communication as the basic building block of the relationship between horse and rider in the Olomouc region.

Supervisor: Mgr. Rudolf Rozsypal

Department: Department of Recreation and Leisure Studies

Year: 2024

Abstract: This bachelor's thesis focuses on natural communication as the basic building block of the relationship between horse and rider in the Olomouc region. The theoretical part describes concepts such as the development of the relationship between horse and rider and horse training itself, characterizing basic riding styles. The next section deals with the characteristics of horsemanship, methods of natural communication, and their most well-known proponents. It also addresses the principles of groundwork and, last but not least, horse welfare. The practical part of the bachelor's thesis focuses on analyzing responses from a questionnaire designed to determine the popularity of using natural communication methods. The main objective of my bachelor's thesis is to analyze the use of natural communication practices in training within stables in the Olomouc region.

Keywords:

Horse, natural communication, working with a horse from the ground, lifestyle, leisure time

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně pod vedením Mgr. Rudolf Rozsypal, uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a dodržovala zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 25. června 2024

.....

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Rudolfu Rozsypalovi za cenné rady, pomoc a trpělivost při vedení mé práce. Dále bych ráda poděkovala zejména své rodině a přítelovi za inspiraci a podporu.

OBSAH

Obsah	7
1 Úvod	9
2 Přehled poznatků	10
2.1 Vývoj vztahu mezi koněm a člověkem.....	10
2.2 Výcvik koně	11
2.2.1 Základní kroky ve výcviku koně	11
2.2.2 Westernový jezdecký styl.....	11
2.2.3 Anglický jezdecký styl	13
2.3 Horsemanship.....	15
2.3.1 Klíčové prvky horsemanshipu.....	15
2.3.2 Základní principy psychologie koně.....	15
2.4 Natural horsemanship – přirozená komunikace	16
2.4.1 Parelli natural horsemanship neboli Parelliho metoda.....	17
2.4.2 Osm základních zásad přirozené komunikace.....	17
2.4.3 Další hlavní představitelé	18
2.5 Práce ze země	20
2.5.1 Výhody a nevýhody práce na vodítku	21
2.5.2 Výhody a nevýhody práce ve volnosti.....	21
2.5.3 Sedm her Pata Parelliho	22
2.6 Welfare koní neboli životní pohoda	24
2.6.1 Koncept pěti svobod.....	25
2.6.2 Různé pohledy na welfare koní	26
2.6.3 Souvislost přirozené komunikace a welfare	26
2.7 Jezdectví a volný čas	27
2.8 Stáje v Olomouckém kraji	28
3 Cíle.....	29
3.1 Hlavní cíl.....	29
4 Metodika	30

4.1	Dotazníkové šetření	30
4.2	Oslovené skupiny	30
4.3	Sběr dat	31
4.4	Zpracování dat	31
5	Výsledky	32
5.1	Analýza výsledků	32
5.1.1	Název obce nebo stáje	32
5.1.2	Pohlaví respondentů	32
5.1.3	Věk respondentů	33
5.1.4	Typ jezdeckého stylu	33
5.1.5	Vysvětlení pojmu přirozená komunikace	34
5.1.6	Úroveň využívání praktik přirozené komunikace	34
5.1.7	Frekvence využívání praktik přirozené komunikace	35
5.1.8	Zdroje inspirace k využívání praktik přirozené komunikace	35
5.1.9	Vliv přirozené komunikace na vztah mezi člověkem a koněm	36
5.1.10	Faktory ovlivňující navázání přirozené komunikace	36
5.1.11	Užitečnost zkušeností z kurzu nebo tréninku	37
5.1.12	Postoj k využívání metod přirozené komunikace v praxi	37
5.1.13	Pořádání seminářů nebo kurzů ve stájích Olomouckého kraje	38
5.1.14	Frekvence pořádání kurzu nebo seminářů	38
6	Diskuse	39
7	Závěry	40
8	Souhrn	41
9	Summary	42
10	Referenční seznam	43
11	Přílohy	45
11.1	Dotazník pro jezdce ze stájí Olomouckého kraje	45
11.2	Seznam obrázků	46

1 ÚVOD

Téma mé bakalářské práce jsem si vybrala, jelikož mě odjakživa fascinuje budování vztahu mezi člověkem a koněm, jenž můžeme označit za jedno z nejstarších a nejintenzivnějších spojení. Toto vzájemné soužití se vyvíjelo přes tisíc let a je pozoruhodným příkladem vzájemné komunikace, důvěry a porozumění mezi dvěma tak odlišnými druhy. V dnešní moderní době je stále častější, že se tento vztah snažíme pochopit jak z hlediska komunikace, tak i z psychologických aspektů.

Koně a lidé komunikují různými způsoby. Zatímco lidé využívají slovní řeč a neverbální signály, jako jsou gesta a mimika, koně se spoléhají na jejich tělesný jazyk, zvukové projevy, postavení uší a další signály. Pro vybudování silného vztahu musíme vnímat a pozorovat jejich stádovou hierarchii, instinkty a způsoby komunikace stáda ve volné přírodě.

Při budování vztahu nesmíme zapomínat na určitou empatii, jelikož schopnost vcítit se do pocitů a potřeb koně vás dovede k prohloubení vzájemného respektu. Kůň je sám o sobě považován za velice senzitivní stvoření. Při výcviku se tedy musíme soustředit na ten daný moment a oprostit se od všech ostatních negativních vlivů v životě a vyzařovat klid a pohodu.

V souladu se správným tréninkem a výcvikem koně, s přihlédnutím k jeho potřebám a jeho chování, můžeme docílit pozitivního upevnování vztahu. Nesmíme zapomenout na individualitu každého jedince, se kterým se za svůj život setkáme, a proto se může postup o navození vzájemné harmonie a důvěry pokaždé lišit. Důvěru považujeme za základ dobrého pevného vztahu a jinak tomu není ani mezi koněm a člověkem.

Ideální vztah je založen na vzájemném prospěchu. Koně lidem poskytují fyzickou pomoc, doprovod nebo terapii, zatímco lidé dávají koním péči, bezpečí a smysluplnou práci. Porozumění koní a lidí je neustálý proces, který vyžaduje otevřenost, respekt a trvalou snahu o neustálé vzdělávání sebe sama.

Moje práce se zaměřuje právě na zkoumání přirozené komunikace jako základní stavební jednotky vztahu mezi koněm a jezdcem. Svoji pozornost upírám konkrétně na stáje v Olomouckém kraji a na jejich postoj k přirozené komunikaci. Já sama se koním věnuji již 14 let, ale stále mám ve svých vědomostech obrovské mezery a doufám, že mi je moje bakalářská práce pomůže aspoň z části zacetit.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 Vývoj vztahu mezi koněm a člověkem

První zachované zmínky o domestikaci divokého koně dohledáme na Ukrajině a Kazachstánu před 5500 lety ve stepních oblastech. Zhruba 2000 let trvalo, než se z prvních domestikovaných koní, kteří byli využíváni na přepravu těžkého nákladu či jako tažná zvířata na stavbách nebo v zemědělství, stali běžně jezdecky využívaná zvířata. Postupem času tuto úlohu převzali spíše osli a kříženci, kteří jsou i přes svůj menší vzrůst stavěni k nošení nadměrných nákladů. Koně převzali spíše hospodářskou a jezdeckou funkci. A pro jejich skvělou konstrukci, velkou rychlost a odolnost se vyznamenali jako válečná zvířata (Goodwin, 2007).

Pro tehdejší společnost byli koně zkrátka nepostradatelní, i proto se jim poskytovalo nadměrné péče. I přesto, že v minulosti ve vztahu ke koním panovala jistá odměřenost, tak nemůžeme říct, že by se měli hůře, než na co jsme zvyklí v dnešní době. Minimálně pokud jde o kvalitu péče. Jen málokdo si je mohl dovolit zanedbávat právě proto, že byli na tehdejší dobu cennými a potřebnými zvířaty. To potvrzuje i skutečnost, že i přesto, že se od koní dříve vyžadovalo mnohem větší nasazení, byli ve srovnání s dneškem v lepší kondici. Byli prokazatelně odolnější, houževnatější a tím pádem i mnohem méně náchylní k různým onemocněním (Petr Svoboda, 2023).

A právě ta největší změna, kdy mnozí z nás začali vnímat koně a všeobecně zvířata jako své společníky zejména pro své potěšení, nastala během 20. století. Jedná se o určitý dopad moderní civilizace na psychiku člověka. V této době jsou lidé často odtrženi od přírody kvůli urbanizaci, moderním technologiím a hektickému životnímu stylu. Proto můžeme brát kontakt se zvířaty jako jednu z forem návratu k přírodě, které je kolem nás bohužel čím dál tím méně.

Lidi i jejich zvířecí společníci jsou dnešní dobou jednoduše zhýčkaní. Stroje začaly odvádět ten největší kus práce a tím pádem koním práci vzaly a ti se stali našimi společníky, jak do sportu, tak na trávení volného času (Petr Svoboda, 2023).

2.2 Výcvik koně

V úvodu do základního výcviku je nesmírně důležité zdůraznit význam správného a trpělivého začátku procesu. Klíčové je postupně budovat pevnou a stabilní důvěru mezi jezdcem a koněm. Koně je potřeba postupně seznamovat s různými typy cvičení a manipulace. Tohle vše je má za cíl připravit na všechny základní disciplíny a vybudovat vzájemný respekt. Jedná se o důležitou etapu, kdy musíme být připraveni postavit koně před nové zkušenosti a výzvy, a to v klidném a bezpečném prostředí. Pouze toto postupné seznamování bez stresu a nátlaku vytvoří pevný a stabilní základ pro další trénink a rozvoj schopností (Acton, 2020).

2.2.1 Základní kroky ve výcviku koně

Prvním krokem a zároveň tím nejdůležitějším je návyk na lidskou přítomnost. Zabýváme se zvykáním na vodítka a naučením na základní povely jako je zastavení a chůze. S tím se pojí zvykání koně na doteky po celém těle, což nám následně zjednoduší péči a manipulaci. Nejen tady v této fázi bude právě přirozená komunikace podstatnou částí našeho tréninku.

Následuje budování základní poslušnosti, kuň by měl být schopný zastavit se, otočit se a couvat na povel. V rámci výcviku je potřeba zapojit slovní povely, jako jsou například „stůj“, „zastav“, „pojď“, které kombinujeme s neverbálními gesty. Postupně začneme zvykat koně na sedlo a uzdu. S tímto procesem začínáme ze země, poskytneme koni dostatek času, aby pochopil, že se nejedná o nic špatného nebo nebezpečného (Miles Henry, 2023).

Jakmile je zvyklý jak na sedlo, tak i na uzdu, můžeme se ve výcviku posunout dál a započnout jezdecký výcvik. V tomto momentu se jezdec přesune ze země do sedla. Mezi základní chody spadá krok, klus, cval. Začíná se prací v kroku a postupně zvyšujeme obtížnost tím, že přidáváme práci na kruhu, za účelem zlepšení ovladatelnosti koně. V závěrečné části základního tréninku začleňujeme časté a plynulé přechody mezi jednotlivými chody. Mezi pokročilé techniky výcviku patří parkurové a drezurní prvky (Miles Henry, 2023).

V konečné fázi výcviku rozlišujeme, zda se zaměříme na anglický jezdecký styl nebo westernový jezdecký styl a podle toho pak vybereme disciplíny, kterým se můžeme věnovat.

2.2.2 Westernový jezdecký styl

Jedná se o tradiční způsob jízdy na koni, který se vyvinul na divokém západě. Tento styl jízdy je specifický pro své techniky, vybavení a atmosféru. Pro westernové jezdce je důležité mít pevný vztah se svým koněm, který velice často budují využíváním metod přirozené komunikace. Důležitým prvkem je tedy schopnost komunikovat pomocí jemných signálů a tělesného

neverbálního jazyka. Westernové ježdění není pouze sportem, ale také životním stylem s tradicí, která se udržuje dodnes a získává stále větší popularitu nejen mezi jezdci, ale i diváky (Nance, 2021).

Historie westernového ježdění sahá až do období, kdy se první evropské osadníci usadili na divokém západě. Tento styl ježdění vznikl kombinací evropských jezdeckých stylů a životního stylu na amerických rančích. Jedním z klíčových mezníků byl vývoj a vznik rodea jako soutěžní disciplíny, která přinesla nové techniky a dovednosti. Během 20. století se westernové ježdění stalo populární sportovní disciplínou a dnes je rozšířené po celém světě (De Steiguer, 2021).

Westernové ježdění zahrnuje různé styly, které se liší podle regionů Spojených států. Například texaský styl vyniká svou elegancí a specifickými pohyby koně, zatímco kalifornský styl se zaměřuje na práci s dobyt看em. Kansas City styl pak klade důraz na rychlost a obratnost koně v různých disciplínách. Každý z těchto stylů má svou vlastní historii a techniky, které se vyvinuly v závislosti na způsobech a prostředí dané oblasti (Wood et al. 2021).

Charakteristický rys westernového jezdeckého stylu je westernové sedlo, které je mohutnější než jiné typy sedel. Existuje mnoho druhů sedel, které se liší podle dané disciplíny. Klíčovým požadavkem je, aby sedlo padlo jak koni, tak jezdci (Hermsen, 1997). V rámci uzdění se ve westernovém ježdění využívá lomené stihlové udidlo, pákové uzdy a hackamore. Hackamore je specifické tím, že neobsahuje udidlo a místo toho působí na koně tlakem na nosní kost, čelist a týl, což umožňuje jemnou kontrolu a reakci na podněty od jezdce. Nejčastěji jej můžeme vidět při výcviku mladých koní, kteří se učí reagovat na jemné signály bez udidla v hubě. Naopak pákové uzdy se používají v momentě, kdy je kůň perfektně ovládnut na stihlovém udidle. Jedná se o nástroj pro zjemnění reakcí na jemné podněty rukou. Otěže ve westernu jsou správně drženy pouze jednou rukou a rozdělují se na dělené nebo nedělené (Lečíková, 2003).

Obrázek 1. Westernový jezdecký styl.

2.2.3 Anglický jezdecký styl

Patří mezi nejstarší a nejrozšířenější jezdecké styly, jenž je známý především pro svou eleganci a preciznost. Dle Jaromíra Duška se dodnes řídíme zásadami, podle kterých cvičili a jezdili již staří Řekové a Římané. I ve středověku byli koně nedílnou součástí rytířských turnajů a armád, kde svým jezcům propůjčili svoji rychlost a ohebnost (Dušek, 2011). Aby se na koně mohli plně spolehnout, museli být poslušní a dobře vycvičení. Proto byl kladen velký důraz právě na drezúru, z které celé anglické ježdění vychází. Dále se dělí do několika dalších disciplín, jako jsou parkur, dostihy, military a spřežení (Tettenbornová, 2012). V závislosti na účelu koně a vybrané disciplíně rozlišujeme širokou škálu různých typů sedel pro koně. V případě drezúry je ideální sedlo s prodlouženými bočnicemi, které umožňuje efektivní a přesný kontakt s hřbetem koně. Skoková sedla naopak mají bočnice tvarované dopředu a prodloužené posedlí, což poskytuje jezdcovi stabilní sed. Pro výcvik začátečníků jsou vhodná univerzální sedla, která nejsou ničím specifická. Pokud jde o uzdění, tak rozlišujeme velké množství typů udidel, nánosníků a pomocných otěží. Přičemž existují jasná pravidla o jejich používání v daných disciplínách a úrovních jezdeckého sportu (Jiskrová, 2006).

Obrázek 2. Anglický jezdecký styl.

Drezúra

Drezúru lze považovat za vrchol jezdeckého umění, jejímž cílem je docílit maximálního souladu mezi jezcem a koněm. Čímž rozumíme klidnou práci s koněm, kdy se pomocí cvičení a systematické gymnastiky snažíme rozvinout jeho výkonnostní možnosti. Aby došlo ke kvalitní výměně signálu, tak jezdec musí dbát na správnost svého sedu a jemnost svých pomůcek. Dle Duška by cílem měl být vždy uvolněný kůň.

Soutěžní drezúra se jezdí v drezurním obdélníku o typických rozměrech 20x60 m nebo 20x40 m. Dvojice předvádí různé drezurní prvky na základě obtížnosti, kterou si zvolili.

Rozlišujeme obtížnost Z (základní), L (lehká), S (střední), ST (středně těžká) a T (těžká). Jezdec se v drezurním obdélníku orientuje pomocí čísel, která se nachází po obvodu (Dušek, 2011).

Parkur

Parkur spadá mezi nejoblíbenější a nejvyhledávanější druhy jezdeckého sportu, přitom je to jedno z nejmladších jezdeckých odvětví. První zmínky o parkuru pochází z historických honů, kdy jezdci skákali přes přírodní překážky. Což bylo hodně vzdálené od dnešní podoby skákání. Kratší třmeny a lepší sedla, která poskytovala oporu nad skokem, vznikly až o dost později (Sošková, 2022).

V dnešní době funguje parkur na principu překonávání překážek dané obtížnosti předem určeným kurzem. Dvojice, která zvládne překonat překážky nejrychleji a bez chyby, tak získává první místo. V parkuru máme obtížnosti od nejnižší ZZ – 80 cm až po nejvyšší T*** - 155 cm.

Dostihy

Dostih je ze svého principu brán jako závod koní, ve kterém probíhá soutěž dvojic o první místo. Závodem se prokazuje jak výkonnost, tak i kvalita koně pro případ, že by byl později zařazen do chovu. Disciplíny tohoto typu, se týkají především plnokrevných plemen, jako je například anglický plnokrevník.

První závody, které se podobaly dostihům, začaly vznikat na začátku 18. století na popud britského krále Jakuba I. V té době sloužily především pro pobavení šlechty a jako zábava bohatých (Edwards,1992).

V dnešní době dělíme dostihový sport na rovinný a překážkový. Dostih rovinný, jak už název napovídá, se jezdí pouze na rovně upravených plochách bez překážek a je možné, aby se jej účastnili již dvouletí koně.

Z překážkových dostihů je pro širokou veřejnost nejznámější právě Velká pardubická, která se jezdí každý rok na podzim (Dušek,2011). Jedná se o největší dostih celé závodní sezóny, který je veřejností milován, ale i nenáviděn. Největší úskalí vidíme v příliš velkém riziku u překážek na trati. Jednou z nich je věhlasný Taxisův příkop. Taxisův příkop je právem považován za jeden z nejtěžších skoků na světě, který je 150 cm vysoký a 180 cm dlouhý (Nehyba, 2017). Tato překážka je nechvalně proslulá svou náročností, která vzala život 26 koní (Wikipedie).

2.3 Horsemanship

V této kapitole si nejprve vysvětlíme základní pojmy, které jsou spjaté s přirozenou komunikací (angl. natural horsemanship). Pojem horsemanship označuje obecný souhrn dovedností a znalostí, které jsou důležité pro práci s koňmi. Mezi tyto dovednosti a znalosti patří výcvik koní, jízda na koni, péče o koně a komunikace či budování partnerství. Tyto dovednosti jsou nezbytné pro plné pochopení a naučení umění jezdeckví.

2.3.1 Klíčové prvky horsemanshipu

Bezpečnost by měla být na prvním místě každého jezdce. Práce se zvířetem s sebou nese rizika pro člověka i pro samotného koně. Je tedy nutné dbát na používání správného vybavení, jako jsou dobře padnoucí sedla, uzdy a nošení vhodné jezdecké výstroje. V blízkosti koně je potřeba dbát zvýšené opatrnosti, například nestát přímo za zadní částí zvířete. Kůň by se mohl vyplašit, přičemž by mohl člověka kopnout a v horším případě i těžce zranit. Je nutné vždy sledovat své okolí a předvídat, jak bude kůň v dané situaci reagovat.

Jezdec musí pochopit, že kůň má fyzické i emocionální potřeby, které je třeba uspokojit. Na tyto potřeby je třeba brát zřetel, aby bylo zvíře zdravé, šťastné a v tom případě i ochotné spolupracovat. Základem je správná strava, dostatečné množství pohybu, pravidelné veterinární prohlídky a pozornost i láska od chovatele. Nadměrné přetěžování může mít naopak neblahý vliv na zdraví a psychiku. Zkušený jezdec by měl poznat limity, které je důležité nepřekročit.

Budování partnerství mezi koněm a jezdcem je jedním z nejdůležitějších aspektů jezdeckví. Koně je třeba respektovat a získat si jeho důvěru, což je základem bezproblémové spolupráce. Důležitou součástí je také porozumění řeči těla a umět na ni správně reagovat. Koně využívají uši, oči, nozdry, tlamu, polohu hlavy i celkové držení těla k tomu, aby sdělili, jak se cítí. Zkušení jezdci jsou schopni velice dobře číst takové signály a mohou tak porozumět potřebám koně (Hillová, 2011).

2.3.2 Základní principy psychologie koně

Základní principy horsemanshipu jsou postaveny na psychologii koně a na jeho přirozeném chování. Pochopení chování koně je důležité pro efektivní komunikaci, což nám usnadňuje trénink. Principem jsou základní podněty a následná pozitivní odměna, za účelem dosažení požadované reakce.

Podněty můžeme dělit na dva druhy: podmíněné a nepodmíněné. U podmíněných kůň reaguje na již známý stimul, což je také známé jako učení praxí. U nepodmíněných stimulu kůň reaguje na neznámé podněty a výsledná reakce tedy vzniká bez předchozí praxe. V tréninku nejčastěji používám podmíněné podněty.

Na koně nejčastěji působíme podněty, jakou jsou jezdcovi nohy, hmotnost, hlas, sedlo a uzda. Kůň je schopen se naučit vnímat hlasové signály od jezdce a následně jim i porozumět. Toto platí pro všechny formy jezdeckví. Jezdec používá své nohy, otěže i hlas pro ovládnání koně.

Zvíře zprvu náhodně reaguje na podněty a pokud je reakce správná, kůň obdrží tzv. pozitivní posílení (odměnu). Součástí tréninku je i nesprávná reakce od koně. V takovém případě je možné buď tuto reakci ignorovat nebo aplikovat negativní posílení, které zvířeti napoví, že dělá něco jinak, než se požaduje. Negativní posílení spočívá v tom, že se kůň zbaví něčeho ne zcela příjemného, například odstranění tlaku ohlávky, u koně následuje úleva a tím docílíme že se zvýší výskyt požadovaného chování (J. Sahu, 2019).

„Není to o tom kolik tlaku přidáte, ale o tom, jak dobří jste v tom, jak a kdy ho dát pryč.“ (B. Brannaman, 1998)

2.4 Natural horsemanship – přirozená komunikace

Tento termín bývá často zaměňován s pojmem horsemanship, který jsme si představili v předešlé kapitole. Přesný termín není definován, hodně se liší podle subjektivních pocitů. Já se vám pokusím přiblížit přirozenou komunikaci v následujících kapitolách.

Obrázek 3. Přirozená komunikace.

2.4.1 Parelli natural horsemanship neboli Parelliho metoda

„Kdyby všechno, co jsem udělal, bylo naučit vás myslet jako kůň a skutečně rozumět jejich psychologii, měli byste klíče k tomu, jak udělat s koněm cokoliv chcete a získat si jejich srdce.“
(Pat Parelli)

Za zakladatele této metody je považován Američan Pat Parelli, jedná se o světově uznávaného a nejvíce úspěšného horsemana naší doby. Zároveň je společností označován za nejznámějšího učitele přirozené komunikace mezi koněm a člověkem. Stejně jako většina jiných horsemanů se Pat Parelli věnoval výchově a výcviku koní, ale postupem času pochopil, že to nejsou koně, kdo potřebují výcvik. Trápilo ho, že jakmile poskytne koni výchovu, lásku a péči, tak se pak vrátí zpět ke svým majitelům a původní problémy se začnou rychle vracet. Proto se rozhodl, že místo koní začne vzdělávat lidi. Velice brzy se ukázalo, že má nejen talent k výchově koní, ale i ke vzdělávání lidí. Stal se z něj výborný instruktor, pod kterým jeho žáci dosahovali skvělých výsledků. Nedlouho na to se rozhodl vytvořit Savvy Systém, což je účinná metodická příručka, jak dosáhnout se svým koněm požadovaných výsledků na základě trpělivosti, porozumění, komunikace, důvěry a respektu (Miller, 2014).

2.4.2 Osm základních zásad přirozené komunikace

Tyto zásady jsou pilířem metodiky Pata Parelliho, pomáhají nám vytvořit pevný důvěryhodný vztah se svým koněm.

1. **Vzájemný respekt** – Základem úspěšného vztahu mezi koněm a člověkem je vzájemný respekt. Kůň je od přírody velice senzitivní zvíře. Dokáže vycítit jakoukoliv psychickou labilitu, ale i nebezpečí. Proto by měl každý z nás respektovat jeho přirozené potřeby, instinkty a hranice. Kůň nás instinktivně od přírody vnímá jako predátory, a proto je důležité myslet jako kůň. Docílíme tak vzájemného respektu.
2. **Pracovat jako tým** – Kůň a člověk vytváří partnerství, kde je cílem dosáhnout harmonie a synchronizace. Musíme být vnímaví k jejich potřebám a změnám chování a podle toho upravit i jakoukoliv společnou práci.
3. **Komunikace** – Pro koně je přirozené komunikovat pomocí tělesných signálů. Pokud chceme docílit vzájemné komunikace, tak je potřeba vypořádat a naučit se signalizovat tělem různé pokyny.

4. Přesné a trvalé pokyny – Je potřeba dbát na používání stejných gest a signálů během výcviku. Pro koně by bylo matoucí, kdybychom příliš často gesta a pokyny měnili, vedlo by to ke ztrátě důvěry a respektu.
5. Pozitivní posílení (odměna) – Po splnění pokynu následuje odměna, což je motivující prvek k opakovanému splnění zadání. Jako odměnu můžeme považovat pamlsky, pohlázení, ale i jen slovní pochvalu. Při práci s koněm netolerujeme fyzické násilí, podněcujeme tím strach, nedůvěru a stres.
6. Vzdělávání – Potřeba vzdělávat se nás pronásleduje celý náš život a ani u koní tomu není jinak. Musíme se naučit číst jejich řeč těla, chování a potřeby. Například pokud má kůň silně sklopené uši dozadu, znamená to, že je podrážděný.
7. Flexibilita k potřebám koně – Každý kůň je jedinečný a každý z nich potřebuje svůj individuální přístup. Je potřeba to mít na paměti, že když jedna věc platila na jednoho, tak nemusí platit na druhého.
8. Bezpečí – Nechceme ohrozit jak sebe, tak ani svého koně, proto je nutné dbát na bezpečnost svého okolí, používat vhodné vybavení a respektovat fyzické limity (Parelli, 1993).

2.4.3 Další hlavní představitelé

Přirozená komunikace s koňmi se ve světě rozmohla kolem poloviny 20. století, a to s sebou přineslo několik významných osobností. Kteří svoje dovednosti a vědomosti rozšířili po celém světě. Několik z nich si představíme v této kapitole.

Tom Dorrance

Dorrance byl americký trenér koní a jeden z prvních průkopníků přirozené komunikace. Dodnes se o něm mluví jako o duchovním otci natural horsemanshipu. Právě z jeho metod a ideologie se inspirovala většina velkých jmen jako je Ray Hunt, Buck Brannaman, Pat Parelli a mnoho dalších.

V roce 1910 se narodil na ranči v Oregonu, kde vyrůstal bok po boku s koňmi. Celé dětství strávil pozorováním koní ve volné přírodě. Postupem času začal odsuzovat násilné zotročování koní pomocí strachu a násilí, což bylo v tehdejší době naprosto normální. Místo nátlaku začal pracovat s jemností a strach nahradila empatie k potřebám koně. Chtěl docílit harmonického vztahu založeném na důvěře. Věřil, že každý jezdec by se měl nejprve naučit vnímat svět koňskými očima, aby se naučil respektovat jeho instinkty a pud sebezáchovy. Jeho praktiky

vycházely z představy, že nejdůležitější vlastností koní je jejich pud sebezáchovy, a my musíme pochopit, jak zásadní roli v jejich chování tento instinkt hraje.

Mezi jeho hlavní metody patřila práce ze země, která předcházela každému tréninku. Jeho dalším oblíbeným nástrojem se stala kruhová ohrada neboli round pen, kde mohl pracovat ve volnosti na vzájemně posilující důvěře. A v neposlední řadě dal základy metodě Join – Up, kterou pak více rozvinul Monty Roberts (T. Dorrance, 2015).

Ray Hunt

Ray Hunt byl významný americký trenér koní a později i autor několika knih. Proslavil se především tím, že byl dlouhá léta přímým studentem Toma Dorrance, od něhož převzal a dále rozvinul metody a praktiky přirozené komunikace.

Narodil se v roce 1929 v Idaho a základem jeho přístupu ke koním bylo hluboké porozumění a vnímání koně jako jedinečné bytosti s vlastním myšlením, pocity a potřebami.

Již ve svých 42 let, začal pořádat semináře po celém světě a předávat dál filozofii svého mentora (R. Hunt, 2008).

Monty Roberts alias zaříkávač koní

Monty Roberts je jedním z nejnámějších světových trenérů a autorů. Proslavil se především svým nenásilným přístupem při obsedání divokých koní. Jako jeden z mála v tehdejší době upozorňoval, že násilí není ta správná cesta a že strach a bolest brání následnému učení.

Narodil se v roce 1935 v Americe, přesněji v Kalifornii, kde vyrůstal se svým otcem, který se věnoval výcviku koní. Díky tomu byl již od útlého věku obklopen koňmi. Dětství neměl vůbec jednoduché, jeho otec nepraktikoval násilí jen na koně, ale i na něj samotného. Aby si dopřál chvíle klidu od násilí svého otce, tak utíkal do přírody, kde pozoroval divoké mustangy. Studoval jejich chování, komunikaci, tělesný jazyk, jejich spolupráci a dominanci ve stádě. Na základě poznatků získaných z jeho pozorování, tak vypracoval metodu Join – Up neboli napojení. Tato metoda nám poskytuje návod na vytvoření důvěrného vztahu s koněm, na základě přirozené neverbální komunikace a nenásilného vedení. Za cíl považujeme nenásilné a dobrovolné přijetí jezdce.

Principy Join – Up si můžeme představit na komunikaci jezdce s koněm v kruhovce. Komunikace probíhá na základě společného tělesného jazyka, který je složen z pohybů rukou a ve změnách polohy těla. Jezdec se snaží promlouvat ke koni jeho vlastní řečí.

Výsledkem je uvolněný kůň, který se dobrovolně připojí k jezdcí a je připraven spolupracovat. Metoda nám napomáhá budovat důvěru a respekt mezi koněm a jezdcem (M. Roberts, 1999).

Buck Brannaman

Buck Brannaman je trenér, spisovatel a jeden z největších odborníků v oblasti přirozené komunikace. Jeho přístup je založený na důvěryhodném vztahu, respektu a nenásilnému chování ke koním, což v dřívější době zažité nebylo. Zakládá si na správné komunikaci a na pochopení tělesných signálů, pomocí nichž se snaží vytvořit v koni pocit bezpečí a tím i dosažení souznění.

Brannaman vyrůstal v Montaně a v Idahu, stejně jako předchozí představitel Monty Roberts, tak i on měl těžké dětství. Prošel si zneužíváním od vlastního otce, a to až do takové míry, že byl předán i se svými bratry do pěstounské péče. V jeho 12 letech našel útočiště u těchto majestátních zvířat. Nejprve byl plný zloby, ale brzy pochopil, že se musí poučit z vlastní zkušenosti a být lepším člověkem. Odporoval, že i koně zažívají strach v nepříjemných situacích. A právě na tom, jak se vyhnout strachu a stresu postavil svoji práci s koňmi.

Dodnes je možné si jeho slova poslechnout na seminářích a přednáškách, kde mnohokrát přirovnává týrání koní právě k zneužívání dětí (B. Brannaman, 2020).

V roce 2011 byl o jeho životě a jeho práci natočený dokumentární film jménem Buck, kde si sám Brannaman zahrál hlavní roli. Film pojednává o jeho životě, práci trenéra a jeho schopnostech pomáhat jak koním, tak i lidem.

2.5 Práce ze země

Práce ze země je klíčovou součástí výcviku koní, zahrnující činnosti jako manipulace, vodění, lonžování a trénink skoků nebo drezurních cviků. Tento typ práce je důležitý pro mladé koně, zlepšuje jejich kondici a slouží jako nástroj pro převýchovu a řešení problémů. Umožňuje koním učit se nové pohybové prvky bez nutnosti nést jezdce, předchází problémům pod sedlem a podporuje vztah založený na respektu a důvěře mezi člověkem a koněm. Cílem je smysluplná komunikace, lepší porozumění, zvýšení sebedůvěry koně a zlepšení jeho koordinace a pružnosti (Bayleyová, 2004). Práce ze země není jen o práci na jízdárně či práci v kruhové ohradě. Setkáváme se s ní při každodenních činnostech, jako je například čištění, sedláni, krmení, vodění atd. Při jakékoliv společné činnosti koně učíme a budujeme vzájemný vztah, který může být pozitivní nebo naopak negativní (Widdicombeová, 2009). Dobrý učitel by měl mít schopnost pozorovat a analyzovat chování koně, kontrolovat své sebeovládání a vědomě ovládat své

výrazy, vnímat své tělo, správně načasovat trénink, umět odměňovat a být suverénní. Ke každému tréninku bychom měli přistupovat s čistou hlavou (Braun,2005). Koně jsou schopní na základě rychlosti dechu, tepové frekvence, a dokonce i našich feromonů vycítit naše aktuální nastavení. Proto koně dokážou rozpoznat jakýkoliv pocit strachu či nebezpečí, což je stresuje a zneklidňuje. Ve společnosti koní je potřeba vypnout hlavu, uvolnit své tělo a soustředit se na přítomný moment, abychom vyzařovali pocit klidu a bezpečí (Diacont, 2010).

Máme dvě možnosti provedení práce ze země, buď s koněm na vodítku, nebo práce ve volnosti, ideálně v nějakém ohraničeném prostoru. Obě metody disponují výhodami, ale i nevýhodami (Bořánek, 2008).

2.5.1 Výhody a nevýhody práce na vodítku

Výhody spočívají v kontrole, vodítko nám umožňuje přímou kontrolu nad koněm a jeho pohybem. Zároveň nám práce na vodítku přináší mnohem větší bezpečnost. U nezkušenějších koní nebo jezdců tak předcházíme riziku úrazu pro obě strany. A v neposlední řadě se práce na vodítku označuje za jednodušší než práce ve volnosti, a proto je vhodná i pro začátečníky.

Naopak nevýhody můžeme pozorovat v omezení pohybu, což může vést k frustraci a odporu ze strany koně. Častá práce na vodítku může vést k nezdravé závislosti s následnými potížemi pracovat ve volnosti. A v neposlední řadě je samozřejmě méně přirozená, protože koni odepíráme svobodu a pohyb (Bořánek, 2008).

2.5.2 Výhody a nevýhody práce ve volnosti

Práce ve volnosti umožňuje koni přirozený a svobodný pohyb bez omezování vodítkem. Poskytujeme tak koním mnohem lepší možnost číst jemné neverbální signály neboli řeč těla. Práce ve volnosti nám nabízí mnohem větší flexibilitu. Umožňuje koni lépe prozkoumávat prostředí a okolí, což přispívá k rozvoji důvěry. Nevýhody můžeme vnímat v nedostatku kontroly u mladých a nedisciplinovaných koní. Taktéž musíme počítat s větším rizikem úrazu, jestliže pracujeme v prostředí, které neznáme a kdykoliv nás může něco překvapit. Proto bych minimálně z počátku doporučila vyhledávat prostředí nám dobře známé. Pro práci ve volnosti je potřeba více prostoru, což může být omezující pro lidi, kteří ten prostor nemají běžně k dispozici.

Pro úspěšný trénink a docílení požadovaných výsledků je potřeba udržovat rovnováhu mezi oběma typy tréninků. Jak práce ve volnosti, tak i práce na vodítku je nezbytná k vytvoření harmonického vztahu mezi koněm a člověkem (Bořánek, 2008).

2.5.3 Sedm her Pata Parelliho

Pat Parelli vytvořil sedm her, u jejichž sestavení vychází z pečlivého pozorování koní, jejich chování, komunikace a her ve stádě. Těchto sedm her nám umožňuje najít tu správnou cestu, jak vytvořit vztah s koněm založený na důvěře a respektu.

Vízi Pata Parelliho je, že jak už při ježdění anebo při práci s koňmi nemusí být využíváno násilí, strachu, nátlaku, zastrašování ani bolesti při výcviku. Se správným přístupem můžeme docílit přirozené souhry bez negativních prostředků (Bayleyová, 2006).

1. Hra – Přátelská hra

Přátelská hra slouží na vybudování důvěry. Úkolem je docílit klidné hry se svým koněm. Trénujeme tak dlouho, než se nám ji podaří dosáhnout, do té doby nepokračujeme dál s výcvikem.

Jak probíhá hra:

Veškerá manipulace probíhá ze země. Pomocí bičíku, tušírky či hůlky se dotýkáme koně po celém těle. Jako rizikovější partie můžeme považovat zadní nohy, břicho, hlavu a prostor mezi ušima. Pro ztížení hry, můžeme přivázat na bičík nebo hůl igelitový sáček či plachtu a opět se koně dotýkáme po celém těle. Jakmile docílíme toho, že kůň stojí v klidu a nechá si šáhnout kamkoliv, tak jsme docílili důvěry a můžeme se přesunout na hru číslo dvě (Parelli, 1993).

2. Hra – Dikobrazí hra

V této hře naučíme koně reagovat na tlak. Pomocí tlaku ho naučíme snižovat hlavu, ustupovat předkem, celým tělem a zádí.

Jak probíhá hra:

Abychom docílili snížení hlavy, tak vyvíjíme tlak na vrchu mezi ušima. Jakmile kůň hlavu povolí a sníží, tak okamžitě s tlakem přestaneme. Následuje ústup předkem, najdeme si místo za plecí a budeme postupně vyvíjet tlak rukou. V momentě, kdy kůň ustoupí, přestaneme působit tlakem na dané místo a koně pochválíme.

Ústup celým tělem probíhá obdobně, působíme tlakem uprostřed boku břicha, tlak můžeme stupňovat, dokud kůň neustoupí. Po provedení cviku následuje pochvala. Jako poslední učíme koně ústup zádí. Tlak vyvíjíme kolem slabin u zadních nohou, jakmile cvik provede, následuje pochvala. Ve chvíli, kdy kůň reaguje na tlak na všech částech těla, tak můžeme přejít na hru číslo tři (Parelli, 1993).

3. Hra – Řídící hra

Tato hra probíhá na základě řeči těla. V minulé hře jsme se naučili reagovat na tlak fyzický, v této hře se naučíme reagovat na tlak psychický.

Jak probíhá hra:

Například při couvání se nejprve podíváme koni přímo do očí a začneme ukazovat rukou na náznak pokynu k couvání. Pokud se kůň stále nedal do pohybu vzad, tak mu zavlníme provazem nebo zvedneme bič. Nedopouštíme se fyzického násilí, pouze vyvíjíme tlak. Opakujeme do doby, než docílíme couvání na myšlenku.

To stejné aplikujeme při ústupu zádí. První použijeme pouze přímý pohled na zád', pokud nepřichází reakce, tak opět použijeme náznakem lano nebo bič. Po splnění požadavku následuje vždy pochvala (Parelli, 1993).

4. Hra – Jo-jo hra

Tato hra vychází z couvání a následného přivolání. Budeme k ní potřebovat provazovou ohlávku na vyvíjení přesnějšího tlaku a jedno 3,7m dlouhé vodítko.

Jak probíhá hra:

Jestliže chceme, aby kůň začal couvat, tak začneme kmitat prověšeným vodítkem ze strany na stranu. Přes vodítko se pohyby přenáší na provazovou ohlávku, což se stává koni lehce nepříjemným a tím pádem začne couvat směrem pryč od nás. Po každém kroku přestaneme třást s vodítkem a koně pochválíme. Toto opakujeme až do chvíle, než se dostaneme na konec vodítka. Poté ho přivoláme zpátky k nám (Parelli, 1993).

5. Hra – Kruhová hra

Mnoho lidí si tuhle hru plete s pouhým lonžováním koně, ale hra na kruhu má mnohem větší význam. Při lonžování jde jen o neustále obíhání koně na kruhu, kdy se k udržení tempa využívá bič. V tomto momentu nedáváme koni skoro žádný prostor na zapojení mysli.

Jak probíhá hra:

Koně vyšleme na kruh a provazem nebo gestem mu ukážeme směr. V průběhu hry na kruhu s koněm komunikujeme a neustále s ním udržujeme kontakt. Necháme ho oběhnout ideálně 2, maximálně 4 kola. Následně musí přijít změna, ať už změna směru, tempa nebo velikosti kruhu, jinak se kůň začne nudit a práce ztrácí svůj smysl (Parelli, 1993).

6. Hra – Hra do stran

Ke hře si připravíme provazovou ohlávkou a ideálně 3,7 m dlouhé vodítko.

Jak probíhá hra

Koně si přistavíme předkem k plotu, ohradě nebo můžeme využít klidně i zeď, důležité je, aby měl nějakou bariéru a nechodil nám dopředu. Postavíme se k boku koně a začneme pohupovat koncem vodítka. Ve chvíli, kdy kůň neustoupí celým tělem do boku, tak se ho smíme dotknout koncem vodítka. Hru opakujeme tak dlouho, než se kůň naučí reagovat na sebemenší podnět. Cílem hry je naučit koně ustupování do stran, v otevřeném prostoru, na lehký náznak vodítkem (Parelli, 1993).

7. Hra – Prostorová hra

Již od přírody se koně bojí úzkých uzavřených prostorů, a právě prostorová hra nám umožňuje s tímto strachem pracovat a časem ho i překonat.

Jak hra probíhá:

Ze začátku můžeme pracovat například se sudy, které si postavíme ke stěně nebo třeba k ohradě. Ze začátku se doporučuje nechat mezi stěnou a barely mezeru cca 4 metry velkou, kterou ale můžeme tréninkem postupně zmenšit až na 90 cm. Následně tímto zúženým prostorem necháme koně projít či proběhnout. Trénujeme tak dlouho, dokud mu to nebude dělat žádný problém (Parelli, 1993).

A jak dlouho jednotlivé hry hrát? Tento pojem je velice individuální, vy sami nejlépe víte, jakého koně máte doma a jak dlouho se vám podaří udržet jeho pozornost. Někomu může hra trvat 2 minuty, zatímco někomu druhému klidně i 2 hodiny.

Všechny hry provádíme z obou stran, protože i koně mají jednu stranu lepší než druhou, proto je potřeba procvičovat obě stejně. Nezapomeňte na všechny hry nahlížet z koňského pohledu a pokusit se vžít do jeho pocitů (Parelli, 1993).

2.6 Welfare koní neboli životní pohoda

V dnešní době se, s rostoucím zájmem o lepší podmínky pro koně, diskutuje i o etických otázkách a celkovém prospívání zvířete. Jedná se o termín welfare koně a vyjadřuje, jak zvíře prospívá v daném prostředí a podmínkách, které jsme mu zajistili.

Náš pohled na svět se může výrazně lišit od vnímání koně. Nemůžeme se koně přímo zeptat, jak se cítí, ale můžeme se přiblížit jeho pocitům a náladě prostřednictvím pozorování jeho chování, výrazu a fyziologických znaků. Abychom toho dosáhli, musíme znát a rozumět biologii koně a jeho životním potřebám. Welfare koně je dynamickou kombinací mnoha faktorů, ve které se můžeme lépe orientovat a nezapomenout na nic důležitého díky pěti svobodám (Bartošová,2023).

2.6.1 Koncept pěti svobod

Pět svobod welfare koní, stejně jako všech zvířat, jsou základní principy stanovené pro zajištění dobrých životních podmínek. Tyto svobody byly původně formulovány pro hospodářská zvířata, ale jsou široce aplikovány na všechny druhy zvířat, včetně koní. Zde je jejich popis:

Svoboda od hladu a žízně: Zajištění přístupu k čerstvé vodě a stravě, která udržuje plné zdraví a vitalitu. Koně by měli mít neustálý přístup k vodě a vhodné výživě, která odpovídá jejich fyziologickým potřebám.

Svoboda od nepohodlí: Poskytování vhodného prostředí, včetně přístřeší a pohodlného místa k odpočinku. To zahrnuje čisté a suché ustájení, které je dostatečně prostorné a chrání koně před nepříznivými povětrnostními podmínkami.

Svoboda od bolesti, zranění a nemoci: Prevence nebo rychlá diagnostika a léčba. Koně by měli mít přístup k pravidelné veterinární péči, včetně očkování, odčervování a péče o kopyta. Zranění a onemocnění by měly být okamžitě řešeny.

Svoboda projevit normální chování: Poskytování dostatečného prostoru, vhodných zařízení a společnosti jiných zvířat. Koně by měli mít možnost volného pohybu, pastvy a sociální interakce s ostatními koňmi, což podporuje jejich přirozené chování.

Svoboda od strachu a stresu: Zajištění podmínek a péče, které zabraňují psychickému utrpení. Koně by měli být chováni v klidném prostředí, bez zbytečného hluku, strachu a stresových situací. Tréninkové metody by měly být pozitivní a respektovat individualitu a potřeby koně (Šonková, 2006).

Existuje mnoho koncepcí a systémů na hodnocení pohody zvířat, které jsou však vždy založeny na pěti svobodách. Tyto svobody jsou zakotveny v národní i evropské legislativě a odrážejí se v minimálních standardech pro chov zvířat. Praktické výsledky tohoto přístupu zahrnují etické kodexy, které zahrnují finanční odměny za nadstandardní životní podmínky hospodářských zvířat a přísné tresty za týrání. V České republice zaštiťuje ochranu zvířat proti týrání zákon č. 246/1992 Sb. Zvláště závažné případy týrání mohou podle trestního zákoníku vést k trestu odnětí svobody až na deset let (Bartošová, 2023).

V momentě, kdy nám vznikají určité nedostatky v jedné z oblastí svobod, tak je můžeme vyvážit zlepšením jiné oblasti. Cílem je vytvořit v každém chovu nebo stáji vyvážené a pozitivní podmínky, které zajistí spokojenost a pohodu jak pro koně, tak pro člověka. Klíčovým přístupem je koncept pozitivního welfare, kde se kromě zmírňování nedostatků zaměřujeme také na poskytování příjemných a naplňujících zážitků a podnětů pro zvířata. Pokud jsou tyto pozitivní zážitky součástí každodenní rutiny, kůň se na ně bude těšit a snadněji přehlédne drobné nedokonalosti. To povede k lepší náladě koně a ochotnější spolupráci, což následnělepší i náš vlastní pocit (Bartošová, 2023).

2.6.2 Různé pohledy na welfare koní

Se zajímavými výsledky přišla australská studie vedená Amandou K. Warren – Smithovou (Luke a kol., 2023). Tato studie zkoumala názory amatérských jezdců na pojem welfare. Výsledky odhalily tři klíčové body:

1) Jezdci ztotožňovali dobré welfare s kvalitní péčí, přičemž psychické zdraví koní zmiňovali jen okrajově.

2) Nesprávně interpretovali nežádoucí chování koní, jako je stereotypní chování nebo agrese vůči lidem.

3) Měli tendenci zlehčovat problémy s welfare, ale přesto v nich přebývaly pochybnosti, zda skutečně dělají vše správně a jejich koně jsou spokojení.

Výzkumníci považují tyto výsledky za pozitivní, protože naznačují, že i když je současné chápání welfare mezi amatérskými jezdci omezené, existuje prostor pro zlepšení a potenciál pro změnu v tradičně konzervativním oboru (Bartošová, 2023) (Luke a kol., 2023).

Závěrem můžeme říct, že profesionální chovatelé koní nemusí mít nutně lepší přehled než amatérští jezdci. Toto tvrzení nás přivádí k otázce ohledně vzdělání jezdců. Na univerzitách došlo k významnému pokroku, například pětiletý obor Ochrana zvířat a welfare na Veterinární univerzitě Brno nebo magisterský program WELFAM (Management zdraví a welfare zvířat) na České zemědělské univerzitě v Praze. V České republice fungují zavedené vědecko-výzkumné týmy, které zajišťují aktuální informace z celého světa. Tyto informace se postupně dostávají i na střední školy zaměřené na chovatelství (Bartošová, 2023).

2.6.3 Souvislost přirozené komunikace a welfare

Je prokázáno, že přirozená komunikace má přímý vliv na welfare koní. Když člověk rozumí přirozeným signálům koně, může lépe identifikovat a reagovat na jeho pocity a potřeby. Například rozpoznání signálů stresu nebo nepohodlí umožňuje včasné zásahy a prevenci

zdravotních či psychických problémů. Komunikace založená na respektu a porozumění vede k menšímu použití síly a nátlaku při práci s koňmi, což přispívá k jejich psychické pohodě a celkovému blahu (Lesimple, C. 2020).

2.7 Jezdectví a volný čas

Jezdectví má nezaměnitelný vliv na člověka v trávení volného času, přispívá k fyzickému zdraví, psychické pohodě, ale i ke zlepšení sociálního života.

V rámci fyzického zdraví dochází ke zlepšení fyzické kondice. Jezdectví je komplexní fyzická aktivita, která zapojuje většinu svalových skupin. Napomáhá nám zlepšit rovnováhu, koordinaci, posiluje svaly nohou, břicha, zad a středu těla. Zároveň nesmíme opomenout zmínit flexibilitu a zlepšení pružnosti. Jako jezdec musíme být neustále připraveni na jakýkoliv nečekaný pohyb koně a tím pádem reagovat na jeho pohyby.

Během jakékoliv fyzické aktivity dochází k uvolňování endorfinů, což má za následek zlepšení nálady. Ježdění nám zároveň dává možnost zažít úspěch, ať už z pokroku na tréninku, z vyhrané soutěže, z dobře zvládnutého úkolu a mnoho dalšího.

Podobně, jako u jiných pohybových aktivit, tak i jezdeckví má pozitivní vliv na kardiovaskulární systém, zvýšená fyzická aktivita nám podporuje krevní oběh a srdeční činnost.

Co se týče psychických aspektů, tak jako největší benefit můžeme považovat snížení stresu. Ježdění mnohdy probíhá v přírodním prostředí a na čerstvém vzduchu, což samo osobně má pozitivní vliv na náš organismus. Je prokázáno, že i samotná péče o koně je doprovázena relaxací a terapeutickými účinky, které jsou využívány v rámci hipoterapie. Hipoterapie je terapeutická metoda, která využívá pohybu koně k léčebným účelům. Tato forma terapie je většinou využívána pro lidi s fyzickým, kognitivním, psychickým či sociálním omezením. Celý průběh terapie je založen právě na kontaktu s koněm a na jeho pohybu, který má pozitivní vliv na tělo i mysl člověka (Hollý & Hornáček, 2005).

V rámci sociálních vlivů se můžeme bavit o vytváření nových kamarádských vazeb. Zpravidla se kolem koní nikdy nepohybujete úplně sami, mnohdy i samotné výukové lekce probíhají ve skupině, což nám poskytuje možnost budovat vazby mezi jezdci, trenéry a dalšími členy jezdecké komunity. V neposlední řadě sem můžeme zařadit i rozvoj komunikačních dovedností, protože je potřeba umět komunikovat jasně a efektivně s trenéry a instruktory.

Jako každá správně zvolená volnočasová aktivita, tak i jezdeckví přináší seberozvoj a osobní růst. U koní si každý velice brzy uvědomí, že odpovědnost je velice důležitá vlastnost. Jestliže chceme, aby nám někdo cizí svěřil na starost jejich koně, je potřeba důkladná péče a dobré organizační schopnosti. Jezdeckví řadíme mezi adrenalinové sporty. Každý den není

posvícení a stejně jak lidé, tak i kůň nemusí mít zrovna dobrou náladu. Jak se říká trpělivost růže přináší a tady to platí dvakrát tolik (E. Malchrowicz – Mosko, 2020).

Závěrem lze říct, že trávení volného času s koňmi poskytuje mnoho výhod, které mohou výrazně obohatit náš život.

2.8 Stáje v Olomouckém kraji

Olomoucký kraj, je jedním z 14 krajů České republiky, nachází se ve střední a severní části Moravy. Má více jak 632 000 obyvatel, a to ho řadí mezi 7. nejlidnatější kraj v České republice. Najdeme zde 5 okresů a to: Olomouc, Prostějov, Šumperk, Jeseník a Přerov. Jeho hlavním krajským městem je Olomouc (olkraj.cz).

V Olomouckém kraji máme opravdu bohaté možnosti docházky ke koním. Takřka v každé vesnici či městské části je možné najít buď jezdecký objekt nebo koně v soukromém vlastnictví. Zdá se, že nám Olomoucký kraj poskytuje ideální podmínky, pro jezdecké možnosti, které jsou zde velice rozmanité. Najdeme zde stáje rekreační, ale i stáje sportovně zaměřené. Na výběr máme z westernového a anglického jezdeckého stylu, ale i z míst, kde preferují využívání přirozené komunikace. V samotném srdci Olomouce se nachází luxusní sportovní areál Equine Sport Centre Olomouc, kde se každoročně pořádají mezinárodní parkurové a drezurní závody.

Olomoucký kraj je známý pro svou krásnou přírodu lemující řeku Moravu. Není tak žádným překvapením, že se zde nachází tolik koní v soukromém vlastnictví.

Bohužel není dostupný přesný počet stájí, jezdeckých klubů ani majitelů koní v Olomouckém kraji. Neexistuje centrální databáze, která by obsahovala všechny potřebné subjekty v této oblasti. Jediné, co se mi podařilo dohledat, tak na webovém katalogu firem Firmy.cz, je zaznamenáno 48 subjektů z kategorie jízdárny a koňské ranče v Olomouckém kraji. Každá stáj tam má zaznamenané kontaktní údaje buď v podobě mailu anebo telefonního čísla.

3 CÍLE

3.1 Hlavní cíl

Hlavním cílem mé bakalářské práce je analýza využívání praktik přirozené komunikace při výcviku koní ve stájích v Olomouckém kraji.

- 1) Detailní popis metod přirozené komunikace v kontextu jezdeckého sportu.
- 2) Pomocí dotazníkové analýzy provést průzkum postoje jezdců k využívání forem přirozené komunikace v Olomouckém kraji.
- 3) Prostřednictvím dotazníkové analýzy zjistit, jak často se využívají principy přirozené komunikace, a ověřit dostupnost vzdělávacích kurzů zaměřených na rozvoj těchto metod v Olomouckém kraji.

4 METODIKA

Pro tuto práci jsem aplikovala kvantitativní výzkum. Základním principem kvantitativního výzkumu je získávání statistických nebo numerických dat, která jsou analyzována statistickými metodami (např. výpočet četnosti). Rozděluje se na dva typy, první z nich je experimentální výzkum, kde se manipuluje se vzorkem a měří se dopady (např. testování nového léku). Dalším typem je šetření, kterým se zabýváme v této práci, při kterém jsme pouze pozorovatelem. Rozdíl oproti experimentálnímu je v tom, že zde je postup předem pečlivě naplánován a neuplatňuje žádné změny podmínek (Jan Hendl, 2005) (David Cihlář).

4.1 Dotazníkové šetření

Jedná se o metodu, při které provádíme sběr dat o určité problematice. Data sbíráme prostřednictvím dotazníku. Jedná se o rychle proveditelnou a levnou možnost, která nám umožňuje získat poměrně velký počet odpovědí. Nevýhodou takového výzkumu může být příliš velká obecnost otázek a tím omezena hloubka získaných informací (Jitka Lindová, 2020).

V tomto případě jsem vytvořila dotazník, který má za úkol zjistit aktuální postoje respondentů k problematice přirozené komunikace s koněm. Jedná se o samostatně vyplňovaný online dotazník, který patří mezi ty méně náročné na čas i finance. Dotazník se skládá z otevřených a uzavřených otázek. Otevřená otázka je specifická v tom, že nenabízí žádnou předem připravenou odpověď. Odpověď tak závisí na respondentově iniciativě a schopnosti formulovat odpověď vlastními slovy. Tento typ otázky je těžší na uchopení a vyvodit z ní závěr vyžaduje více úsilí pro obě strany. Každý respondent je jiný a výhodou je, že umožňuje vnesení specifického pohledu na určitou problematiku. Vzhledem k náročnosti vyvození závěru by otevřené otázky neměly tvořit velkou část dotazníku. Jádro dotazníku by měly tvořit otázky uzavřené. V případě uzavřené otázky respondent vybírá jednu i více možností z předem definovaných odpovědí. U tohoto typu otázky je dobré nezapomenout na vhodný počet odpovědí, který vždy záleží na kontextu. V dotazníku se také mohou objevit otázky, u kterých je umožněno vybrat více než jednu odpověď. Tento typ by měl tvořit, jako uzavřené otázky, minoritní část dotazníku (Jitka Lindová, 2020).

4.2 Oslovené skupiny

Dotazník pro sběr dat je koncipován tak, aby cílil na skupinu lidí, kteří se zabývají jezdeckým. Před oslovením široké veřejnosti proběhla pilotáž, kdy jsem dotazník ukázala rodině a kamarádům. Zajímalo mě jejich názor na otázky a na celkový dotazník. K oslovení respondentů

jsem využila sociální síť Facebook. Zde se nachází množství skupin, kde se sdružují jezdci a chovatelé koní z celé republiky. Já si zvolila skupiny, které se zaměřují na Olomoucký kraj. Tento způsob se ukázal jako efektivní pro rychlý sběr dat od lidí, kteří se zabývají prací s koňmi. Druhým zdrojem pro sběr dat byla přímá e – mailová žádost o vyplnění dotazníku. Tyto žádosti jsem odeslala přímo na adresy registrovaných stájí v Olomouckém kraji. Registrované subjekty se mi podařilo dohledat na stránce Firmy.cz, kde je zaznamenáno 48 registrovaných stájí v Olomouckém kraji. Úspěšnost si bohužel nemohu kompletně potvrdit. Několik respondentů chtělo zůstat v anonymitě a do dotazníku uvedlo jen Olomoucký kraj.

4.3 Sběr dat

Cílem sběru dat bylo zjistit vztah jezdců a chovatelů k oblasti přirozené komunikace s koněm. Od zveřejnění dotazníku bylo vyplněno 80 dotazníků. Sběr dat probíhal od začátku května do poloviny června. Sběr dat byl anonymní a citlivé údaje jako věk, pohlaví byly nepovinné. Přesto je většina respondentů vyplnila a díky tomu je možné vyvodit výsledky i z těchto parametrů.

4.4 Zpracování dat

Pro vytvoření dotazníku jsem využila službu Google Forms, která nabízí pokročilé možnosti pro tvorbu dotazníků i jiných typů formulářů. Tato služba nabízí možnosti pro přizpůsobení vzhledu. Odpovědi jsou sbírány automaticky a je snadné data exportovat do různých formátů. Sdílet dotazník lze snadno pomocí odkazu, emailu nebo prostřednictvím sociálních sítí.

5 VÝSLEDKY

V následující kapitole popíšu výsledky, které se mi podařilo shromáždit dotazníkovým šetřením. Budu analyzovat každou otázku zvlášť a vyhodnocovat přínos z poskytnutých odpovědí. Analýza je klíčovým krokem k pochopení různých postojů jezdce v oblasti přirozené komunikace. Data byla vizualizována sloupcovými a koláčovými grafy, které umožňují snadnou interpretaci výsledků.

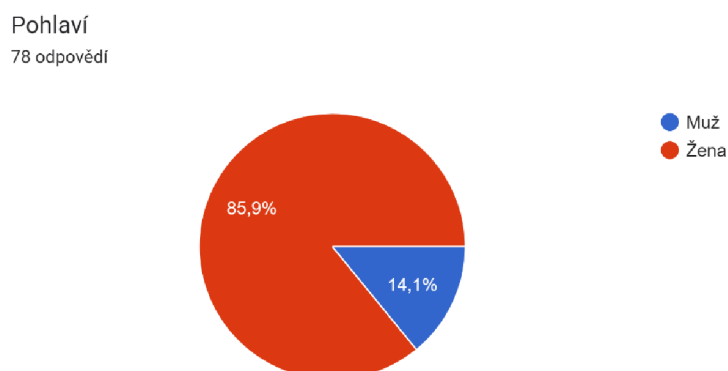
5.1 Analýza výsledků

Výsledky mám k dispozici přímo na platformě Google Forms. Tato podkapitola bude hodnotit výsledek každé otázky v dotazníku.

5.1.1 Název obce nebo stáje

Respondenti si mohli vybrat, jestli napíšou název obce, ve které se stáj nachází, nebo přímo název stáje, v případě že by chtěli zůstat v anonymitě, tak stačilo napsat Olomoucký kraj. Tato otázka mi sloužila k potvrzení, že se stáj opravdu nachází v Olomouckém kraji. Na dotazník mi odpovědělo 80 respondentů ze stájí Olomouckého kraje a podle zaznamenaných odpovědí mám v dotazníku stáje opravdu rozložené po celém kraji, od Přerova až po Jeseník. Většina stájí je zastoupena jednou odpovědí. Výjimku tvoří Western ranch Skalka, odkud jsem posbírala 3 odpovědi, důvodem většího množství odpovědí, by mohl být e – mail, který jsem danému subjektu poslala.

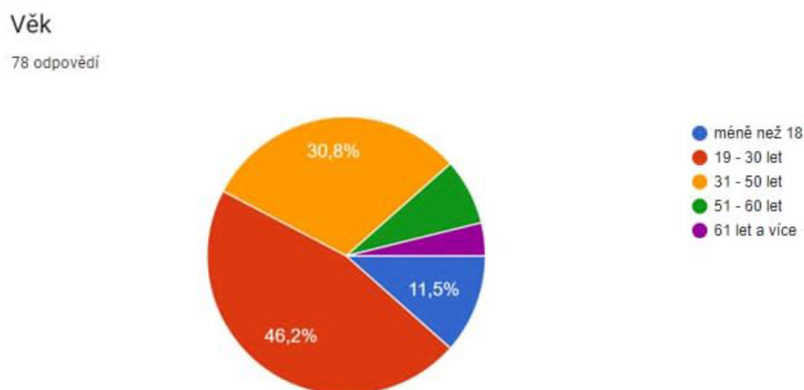
5.1.2 Pohlaví respondentů

Obrázek 4. Pohlaví respondentů.

Z obrázku číslo 1. vyplívá pohlaví respondentů, kteří vyplnili můj dotazník. Možnost vyplnění byla dobrovolná za účelem zachování anonymity. Ale jak můžeme vidět, tak i přesto mi většina respondentů otázku vyplnila. Z 80 respondentů mi otázku vyplnilo 78 z toho dotazník vyplnilo 14,1 % mužů a oproti tomu 85,9 % žen.

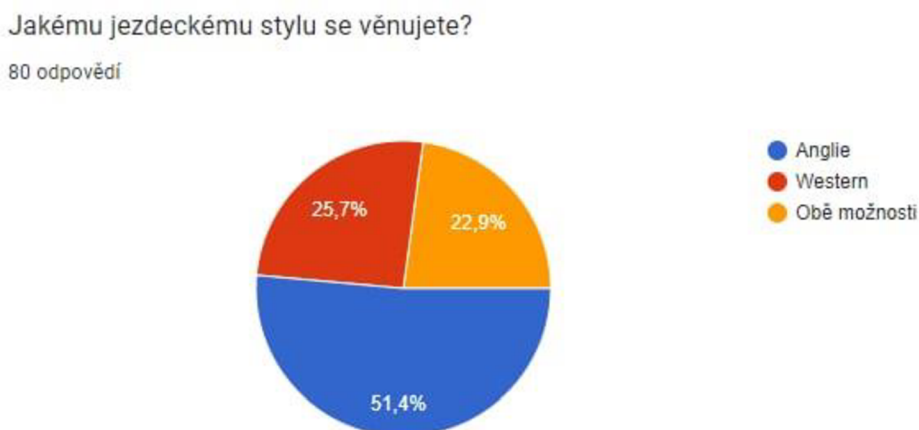
5.1.3 Věk respondentů

Obrázek 5. Věk respondentů.

Z obrázku číslo 2. vyplívá věk respondentů, lze si všimnout, že nejvíce dotazovaných bylo ve věku 19 – 30 let. Otázku jsem měla nepovinnou, ale i přesto na ni odpověděli skoro všichni respondenti.

5.1.4 Typ jezdeckého stylu

Obrázek 6. Typ jezdeckého stylu.

V otázce číslo 4 jsem se respondentů dotazníku ptala na jejich jezdecký styl. Otázka byla povinná. Z výsledku vidíme, že více jak polovina přesněji 51,4 % odpovídajících se věnuje

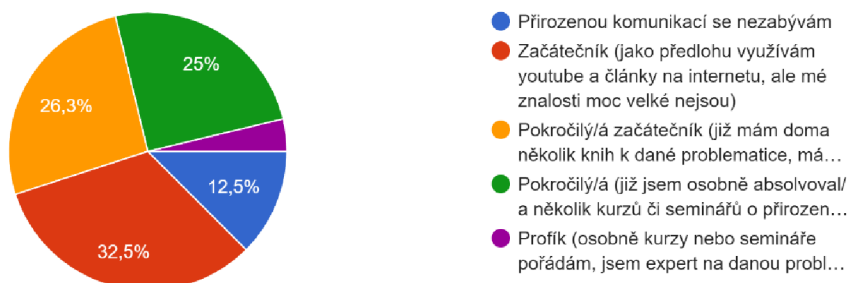
anglickému jezdeckému stylu, pouze 25,7 % preferuje čistě westernový styl a 22,9 % dotazovaných vyhledává obě možnosti.

5.1.5 Vysvětlení pojmu přirozená komunikace

Tato otázka je v mém dotazníku jediná otevřená, tudíž se mi hůře zpracovávala. Přirozená komunikace nemá přesnou definici, a proto mě zajímalo, jak ji respondenti vnímají. V dotazníku se mi sešlo 80 odpovědí a já byla překvapená, že mnoho názorů si bylo velice podobných. Více jak polovina dotazovaných se shoduje, že přirozená komunikace je souznění a porozumění založené na empatii k potřebám koně. Objevilo se několik odpovědí, které popisovaly přirozenou komunikaci jako interakci mezi koněm a člověkem založenou na tělesných signálech a práci s tlakem. Také jsem dostala několik odpovědí, které přirovnávaly přirozenou komunikaci k práci ze země. V žádné z odpovědí se neobjevilo, že by někdo z dotazovaných nevěděl, co ten pojem znamená, nebo měl potíže s formulací své odpovědi.

5.1.6 Úroveň využívání praktik přirozené komunikace

Jaká je vaše úroveň znalostí, co se týče využívání praktik přirozené komunikace?
80 odpovědí

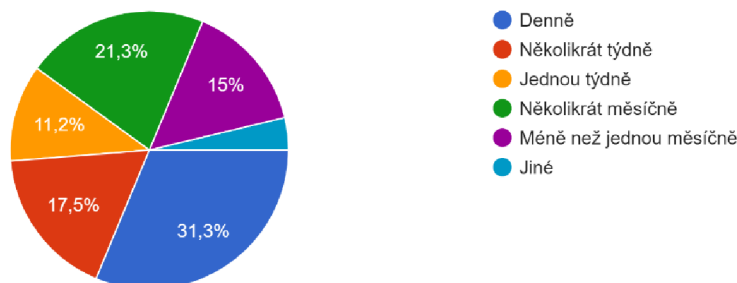
Obrázek 7. Úroveň využívání přirozené komunikace respondentů.

Úroveň znalostí praktik přirozené komunikace se u mých respondentů liší. 12,5 % dotazovaných se přirozené komunikaci nevěnuje a věnuje se spíše sportovnímu jezdeckému zaměření. Začátečníků, kteří využívají pro svoji předlohu YouTube a internet odpovědělo přesně 32,5 %. Za pokročilého začátečníka by se označilo 26,3 % respondentů. To znamená, že vlastní již několik knih k danému tématu, čerpají informace od trenéra a z naučných videí. 25 % dotazovaných se zařadilo mezi pokročilé, sami se již zúčastnili několika seminářů nebo kurzů o přirozené komunikaci. A pouze 3,7 % respondentů odpovědělo, že pořádají kurzy nebo semináře osobně, a tím pádem se mohou považovat za profesionály v dané problematice.

5.1.7 Frekvence využívání praktik přirozené komunikace

Jak často používáte metody přirozené komunikace k interakci se svými koňmi?

80 odpovědí

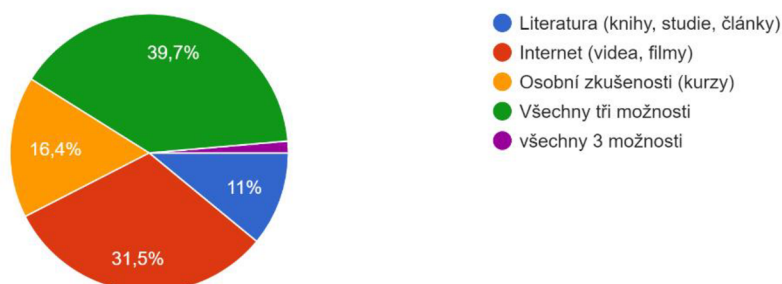
Obrázek 8. Frekvence využívání praktik přirozené komunikace.

Z grafu můžeme vyčíst, že 31,3 % respondentů využívá praktiky přirozené komunikace v každodenním tréninku. Několikrát do týdne tyto metody využívá 17,5 % dotazovaných. Jednou týdně se přirozené komunikaci se svým koněm věnuje 11,2 % lidí. Další významnou skupinou je 21,3 % respondentů, kteří se přirozené komunikaci věnují několikrát do měsíce. Významný podíl nám vytváří 15 % dotazovaných, kteří tyto metody využívají méně jak jednou měsíčně. A pouze 3,8 % respondentů využilo možnosti jiné. Tato data ukazují, že formy přirozené komunikace jsou mezi dotazovanými poměrně rozšířené, přičemž nejčastěji jsou využívány na denní bázi.

5.1.8 Zdroje inspirace k využívání praktik přirozené komunikace

Jestliže využíváte praktiky přirozené komunikace, odkud čerpáte inspiraci?

73 odpovědí

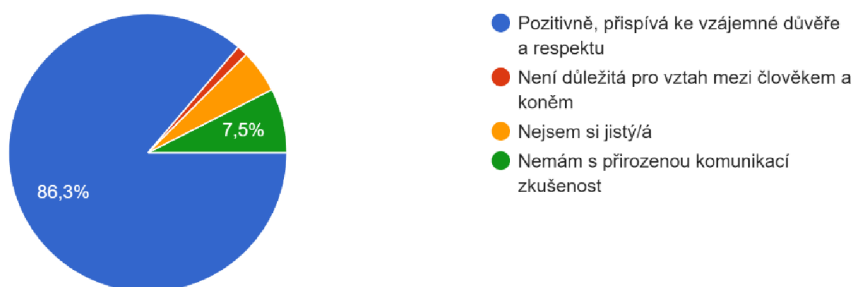
Obrázek 9. Zdroje inspirace k využívání praktik přirozené komunikace.

Tato otázka byla nepovinná, jelikož jsem počítala s tím, že ne každý, ke komu se dotazník dostane, tak přirozenou komunikaci využívá. Na otázku mi odpovědělo 73 respondentů z čehož

vyplívá, že 7 dotazovaných se přirozenou komunikací vůbec nezabývá. Nejvíce respondentů 31,5 % využívá jako samostatný zdroj k zjištění informací internet. Osobní zkušenost z kurzů nebo seminářů využívá 16,4 %. Pouze 11 % respondentů se vzdělává pomocí literatury. Všechny tři zdroje k inspiraci využívá 39,7 % dotazovaných.

5.1.9 Vliv přirozené komunikace na vztah mezi člověkem a koněm

Jak může podle vás ovlivnit přirozená komunikace vztah mezi člověkem a koněm?
80 odpovědí

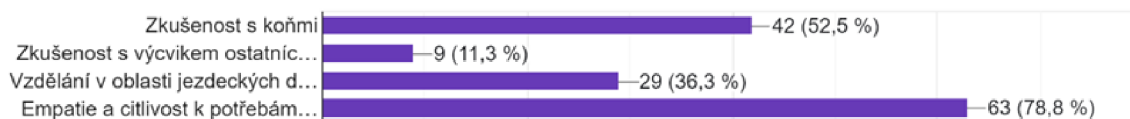

Obrázek 10. Vliv přirozené komunikace na vztah mezi člověkem a koněm.

U této otázky to máme v podstatě jednoznačné. Z 80 respondentů si 86,3 % myslí, že přirozená komunikace působí na vztah mezi koněm a člověkem pozitivně a přispívá k vzájemné důvěře a respektu. 7,5 % dotazovaných nemá s přirozenou komunikací zkušenosti a přesně 5 % si není jistých, jaký vliv na budování vztahu může mít. Pouze 1,2 % tvrdí, že není důležitá pro vybudování vztahu.

5.1.10 Faktory ovlivňující navázání přirozené komunikace

Jaké faktory podle vás ovlivňují schopnost navázání přirozené komunikace s koněm?
80 odpovědí

Obrázek 11. Faktory ovlivňující navázání přirozené komunikace.

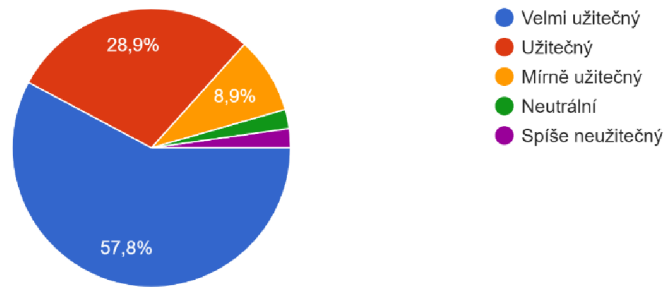
Toto je jediná otázka, u které je více možností odpovědi. U této otázky respondent uvádí, které faktory jsou při navazování přirozené komunikace nejdůležitější. Nejvíce hlasů (78,8 %) získala schopnost empatie a citlivost k potřebám koně. Druhá nejčastější odpověď s 52,5 % udává, že přirozenou komunikaci významně ovlivňuje celková zkušenost s koňmi. Třetí možnost

s 36,3 % dokazuje, že i vzdělání v dané oblasti může zvýšit efektivitu komunikace. Nejméně volená možnost s 11,3 % označuje vliv zkušenosti s výcvikem ostatních zvířat.

5.1.11 Užitečnost zkušeností z kurzu nebo tréninku

Pokud jste se v minulosti zúčastnili kurzu nebo tréninku zaměřeného na přirozenou komunikaci s koňmi, jak byste zhodnotili jeho užitečnost?

45 odpovědí

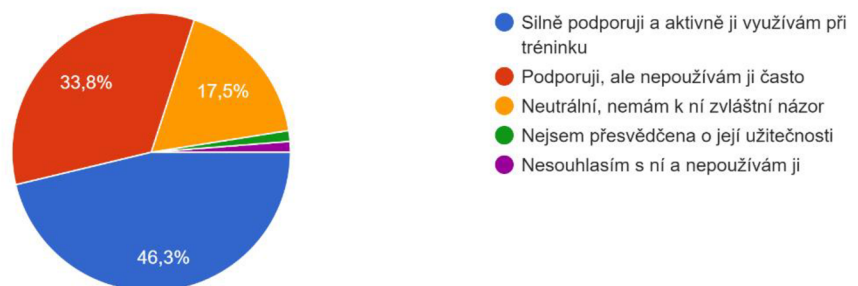
Obrázek 12. Užitečnost kurzu nebo tréninku, který je zaměřen na přirozenou komunikaci.

Ze všech respondentů se jich 45 osobně zúčastnilo kurzu nebo tréninku zaměřeného na přirozenou komunikaci. 57,8 % dotazovaných odpovědělo, že osobní zkušenost na kurzu byla velmi užitečná. 28,9 % zhodnotilo zkušenost jako užitečnou a 8,9 % mírně užitečnou. Pouze 2,2 % respondentů označilo kurz přirozené komunikace za neutrální a stejně je tomu i u možnosti spíše neužitečný.

5.1.12 Postoj k využívání metod přirozené komunikace v praxi

Jaký je váš postoj k využívání metod přirozené komunikace s koňmi ve vaší praxi?

80 odpovědí

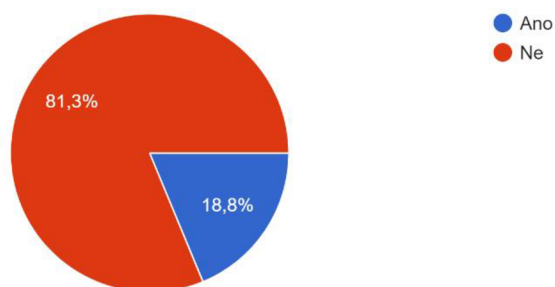
Obrázek 13. Postoj k využívání metod přirozené komunikace v praxi.

46,3 % dotazovaných se shodlo, že jejich postoj k využívání praktik přirozené komunikace je silně podporující a sami je aktivně využívají v tréninku. 33,8 % respondentů

přirozenou komunikaci podporuje, ale v tréninku ji moc často nevyužívají. Neutrální postoj k metodám má 17,5 % respondent. A pouze minimální množství dotazovaných není přesvědčeno o její užitečnosti.

5.1.13 Pořádání seminářů nebo kurzů ve stájích Olomouckého kraje

Probíhají u vás ve stáji semináře nebo kurzy přirozené komunikace?
80 odpovědí

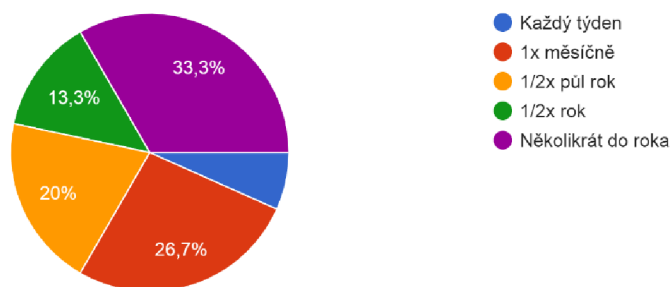

Obrázek 14. Pořádání seminářů nebo kurzů ve stájích Olomouckého kraje.

Z odpovědí mých respondentů vyplývá, že v 81,3 % stájí se semináře a kurzy nepořádají. Pouze v 18,8 % stájí se pořádají vzdělávací programy zaměřené na rozvoj přirozené komunikace mezi lidmi a koňmi.

5.1.14 Frekvence pořádání kurzu nebo seminářů

Jestliže se u vás ve stáji kurzy nebo semináře pořádají, tak jak často?
15 odpovědí

Obrázek 15. Frekvence pořádání kurzu nebo seminářů.

Z celkového počtu 80 dotazovaných má pouze 15 stájí možnost uskutečnit seminář nebo kurz. Z obrázku vidíme, že 33,3 % respondentů odpovědělo, že se u nich ve stáji pořádají kurzy několikrát do roka. 26,7 % odpovídajících má možnost se zúčastnit semináře každý měsíc. Stáje, které pořádají kurzy nebo semináře každý týden, mají nejmenší zastoupení s pouhými 6,7 %.

6 DISKUSE

V mé hlavní části práce jsem se věnovala analýze dotazníků. Dotazník je vytvořen speciálně pro lidi zabývající se jezdecktvím v Olomouckém kraji. V rámci analýzy dotazníku, bylo mým cílem zjistit úroveň využívání praktik přirozené komunikace v tomto kraji. Zajímalo mě, zda se jezdci vůbec přirozené komunikaci věnují, co si o ní myslí a jaký postoj k ní staví. V další části dotazníku jsem se zaměřila na stáje a jejich možnosti pro pořádání vzdělávacích kurzů přirozené komunikace.

Záměrem mé bakalářské práce byl sběr dat týkající se užívání metod přirozené komunikace. Zároveň mě překvapilo, jak složité je dohledat stáje v Olomouckém kraji. Zjistila jsem, že není možné dohledat všechny stáje. Podařilo se mi přes stránku firmy.cz najít 48 registrovaných subjektů z kategorie jízdárny a koňské ranče. Nalezené subjekty jsem následně kontaktovala pomocí e-mailu a poprosila o spolupráci na mém dotazníku. Úspěšnost poslaných e – mailů si bohužel potvrdit nemůžu, jelikož je dotazník anonymní.

U výsledků mého dotazníku mohlo dojít ke zkreslení odpovědí, a to převážně kvůli anonymitě a věku respondentů. Sama se koním věnuji již několik let, a proto ze svých zkušeností vím, že se přirozené komunikaci věnuje převážně věková skupina 30+. Zatímco v mém dotazníku se seskupilo nejvíce odpovědí z věkové skupiny 19–30. Ke zkreslení mohlo dojít díky umístění dotazníku na sociální síť Facebook, kde je aktivnější především mladší věková kategorie uživatelů. Z této platformy pravděpodobně pramení většina mých vyplněných dotazníků.

V dotazníku se nacházela jedna otevřená otázka, ve které jsem se respondentů ptala na jejich názor, co si představují pod pojmem přirozená komunikace. Tato otázka byla pro mou práci podstatná, ale pro příště bych se otevřeným odpovědím raději vyhnula. Z praktického hlediska je velice složitá na závěrečné vyhodnocení.

Z dotazníku vyplynulo, že respondenti si pod pojmem přirozená komunikace představí souznění a porozumění založené na empatii k potřebám koně. Z odpovědí plyne, že práce s tlakem, neverbální tělesná komunikace a práce ze země patří mezi nepostradatelné techniky v oblasti přirozené komunikace.

Překvapující jsou data vyplývající z otázky, jak často ve své praxi využíváte praktiky přirozené komunikace. Ukázalo se, že nejvíce respondentů vybralo možnost denně. Bohužel, co mě naopak nepřekvapilo, je velké množství stájí, kde není možnost zúčastnit se kurzu či semináře přirozené komunikace. Z 80 respondentů pouze 15 v odpovědi uvedlo, že se v jejich stáji kurzy pravidelně pořádají a tím pádem mají přímou možnost vzdělání. Zajímavostí je, že více jak polovina respondentů, konkrétně 45, již někdy kurz přirozené komunikace absolvovala.

7 ZÁVĚRY

Hlavním cílem mé bakalářské práce je analýza využívání praktik přirozené komunikace při výcviku koní ve stájích v Olomouckém kraji. Svůj průzkum jsem zaměřila na stáje Olomouckého kraje, který jsem uskutečnila pomocí dotazníkového šetření. Do mé práce jsem zahrнула i tři dílčí cíle. Do dílčích cílů jsem zařadila detailní popis metod přirozené komunikace v kontextu jezdeckého sportu. Pomocí dotazníkové analýzy jsem provedla průzkum postoje jezdců k využívání forem přirozené komunikace v Olomouckém kraji. A prostřednictvím dotazníkové analýzy jsem zjistila, jak často se využívají principy přirozené komunikace, a ověřila dostupnost vzdělávacích kurzů zaměřených na rozvoj těchto metod.

Zadané cíle se mi v mé práci podařily splnit. V první řadě jsem se zaměřila na svůj první dílčí cíl. V němž jsem přiblížila metody přirozené komunikace čtenářům, kteří o ní nikdy nemuseli slyšet. Díky mé práci se dozví, dle jakých principů funguje a jak lze docílit harmonického vztahu mezi jezdcem a koněm. Bakalářská práce čtenáři poskytuje návod, jak správně koně vycvičit a jaké metody přirozené komunikace mohou být využity v tréninku. V průběhu psaní jsem využívala mnoho poznatků z vlastní praxe, jelikož se jezdeckví věnuji takřka celý svůj život.

Pro splnění hlavního cíle práce a dvou dílčích cílů jsem vytvořila dotazník, který jsem rozeslala do stájí a mezi jezdce Olomouckého kraje, jehož získaná data jsem využila k vyhodnocení. Z odpovědí vyplývá, že všichni jezdci mají určité povědomí o praktikách přirozené komunikace. Úroveň znalostí v dané problematice je velice vyrovnaná mezi začátečníkem až pokročilým. Pouze malá část respondentů uvedla, že se přirozenou komunikací vůbec nezabývá. Po shrnutí všech odpovědí můžeme říci, že většina dotazovaných smýšlí o přirozené komunikaci velmi pozitivně a často ji využívá ve své praxi. Inspiraci nejčastěji čerpají z literatury, internetu a osobních zkušeností. Úskalí můžeme vnímat v počtu stájí, kde je možné absolvovat vzdělávací kurz či seminář. Těchto stájí je v Olomouckém kraji poměrně málo, vzhledem k velkému množství jezdců a koní.

8 SOUHRN

Téma této bakalářské práce se soustředí na přirozenou komunikaci mezi koněm a člověkem. Téma jsem zvolila na základě vlastních preferencí. Jezdectví se věnuji takřka celý život, tím pádem mám s koňmi dlouholeté zkušenosti a do práce mohu přispět i poznatky ze své praxe.

Svou práci jsem napsala pro čtenáře, kteří buď nemají zkušenosti s jezdeckým a chtějí se dozvědět něco nového, nebo pro jezdce, kteří chtějí načerpat nové poznatky k hlavní problematice práce.

Část věnovaná hlavní problematice práce je teoretická, představuje tedy přehled poznatků. V přehledu poznatků nalezneme odborný popis všech podstatných pojmů souvisejících s hlavním tématem práce. K vypracování teoretické části jsem využila jak literární a internetové zdroje, ale i zkušenosti z vlastní praxe. Je zde popsán vývoj vztahu mezi koněm a člověkem, výcvik koně, pojem horsemanship, přirozená komunikace, jezdecký a volný čas.

V kapitole číslo 3 jsou stanoveny hlavní i dílčí cíle práce. Dále následuje kapitola, která se zaměřuje na metodiku práce, kde jsou podrobně popsány vybrané metody použité při analýze výsledkové části.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je analýza využívání praktik přirozené komunikace při výcviku koní ve stájích v Olomouckém kraji. K průzkumu jsem využila dotazníkovou analýzu, jejíž výsledky interpretuji v praktické části práce. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že přirozená komunikace je mezi jezdci populární, mají k ní pozitivní vztah a často ji zahrnují do každodenního tréninku. Možnost účasti na oficiálním vzdělávacím kurzu přirozené komunikace je v Olomouckém kraji poměrně nízká. Celkově hodnotím využívání metod přirozené komunikace v tomto kraji pozitivně.

9 SUMMARY

The topic of this bachelor's thesis focuses on natural communication between horse and human. I chose this topic based on my personal preferences. I have been involved in horseback riding almost my entire life, which means I have many years of experience with horses and can contribute insights from my own practice to this work.

I wrote my thesis for readers who either have no experience with horseback riding and want to learn something new or for riders who want to gain new insights into the main issues addressed in the work.

The section that deals with the main issues of the work is the theoretical part, which provides an overview of the findings. This overview contains a detailed description of all the essential terms related to the main topic of the thesis. For the theoretical part, I utilized both literary and online sources, as well as my own practical experience. It describes the development of the relationship between horse and human, horse training, horsemanship, natural communication, horseback riding and leisure activities.

Chapter 3 outlines the main and specific objectives of the thesis. This is followed by a chapter that focuses on the methodology, where the selected methods used in the analysis of the results are thoroughly described.

The main goal of my bachelor's thesis is to analyze the utilization of natural horsemanship practices in horse training within stables in the Olomouc region. For this survey, I used a questionnaire analysis, the results of which I interpret in the practical part of the thesis. The results of the questionnaire survey indicate that natural communication is popular among riders, who have a positive attitude towards it and often incorporate it into their daily training. The opportunity to participate in an official natural communication training course is relatively low in the Olomouc region.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

- Acton, L. (2020). *What Horses Really Want: Unlocking the Secrets to Trust, Cooperation and Reliability*.
- Bartošová, J. (2023). Jak nahlížet na životní pohodu koní? Retrieved June 24, 2024, from <https://www.jezdci.cz/clanky/jak-nahlizet-na-zivotni-pohodu-koni-welfare-ma-pet-definovanych-domen/>
- Bayley, L. (2006). *Koně: práce ze země. Metafora*.
- Borelle, B., & Braun, G. (2005). *Výcvik koní podle Bey Borelle: uvědoměle – způsobile – nadšeně (Vyd. v češtině 1)*. Brázda.
- Bořánek, V. (2008). *Hosemanship – Přirozené jezdectví*. Harmony.
- Brannaman, B., & Reynolds, W. (2020). *Za hlasem ztracených koní: životní příběh jednoho z nejznámějších amerických horsemanů (Vydání druhé)*. Harmony.
- Cihlář, D. (2024). *Metodologie statistických výzkumů*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.
- De Steiguer, J. E. (2021). *Wild horses of the West: history and politics of America's mustangs*.
- Diacont, K., & Braun, G. (2010). *Jak to řeknu mému koni: naučte se porozumět řeči koňského těla (Vyd. v češtině 1)*. Brázda.
- Dorrance, T. (2015). *Pravá jednota mezi koněm a člověkem*. Harmony.
- Dorrance, T. (2003). Retrieved June 11, 2024, from <https://tomdorrance.com/about-tom/>
- Dušek, J. (2011). *Chov koní*. Brázda.
- Goodwin, D. (2007). *Horse behaviour: evolution, domestication and feralisation*. In *The welfare of horses*. Springer Netherlands.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Portál.
- Hermesen, J. (1997). *Westernové ježdění: [dokonalá souhra mezi jezdcem a koněm: vše o koních, jejich chodech a westernových soutěžích]*. Rebo Productions.
- Hill, C., & Braun, G. (2011). *Jak myslí kůň: naučte se porozumět řeči koňského těla (Vyd. v češtině 1)*. Knižní klub.
- Hollý, K., & Hornáček, K. (2005). *Hipoterapie: léčba pomocí koně*. Montanex.
- Hunt, R. (2008). *V harmonii s koněm*. Harmony.
- Jiskrová, I. (2006). *Jezdectví a vozatajství*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita.
- Lečiková, S. (2003). *Westernové ježdění*. Ostrava, Montanex.
- Lesimple, C. (2020). *Indicators of Horse Welfare: State-of-the-Art*.
- Lindová, J. (2020). *Strukturované pozorování*. In J. Lindová, *Strukturované pozorování* (pp. 169-193). Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií.

- Luke, F., & kol. (2023). How equestrians conceptualise horse welfare: Does it facilitate or hinder change? *Animal Welfare*.
- Malchrowicz-Moško E, Wieliński D, Adamczewska K. Perceived (2020). Benefits for Mental and Physical Health and Barriers to Horseback Riding Participation. The Analysis among Professional and Amateur Athletes. *Int J Environ Res Public Health*, 17(10).
- Miles Henry (2023). *Horse Sense: A beginner's Guide to Mastering the Art of Horse Ownership*.
- Miller, R. M., & Lamb, R. (2014). *The Revolution in Horsemanship: And What It Means to Mankind*.
- Nance, S. (2021). *Ranching and the American West: A History in Documents: The Broadview Source Series*.
- Nehyba, M. (2017). *Dostih s Taxisovým příkopem – Proměny Velké Pardubické*. Helios – Jiří Razskazov.
- Tettenborn, M. von. (2012). *Škola jezdeckví*. Praha: Svojtka & Co.
- Olomoucký kraj. (2024). Retrieved June 12, 2024, from <https://www.olkraj.cz/>
- Parelli, P. (1993). *Natural Horse-Man-Ship*. Western Horseman.
- Roberts, M. (1999). *Muž, který naslouchá koním*. Knižní klub.
- Sahu, J. (2019). An overview on basic horsemanship. *JOURNAL OF ENTOMOLOGY AND ZOOLOGY STUDIES*.
- Šonková, R. (2006). *Welfare v ekologickém zemědělství: šance pro lepší život hospodářských zvířat*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR
- Šošková, K. (2022). *Parkur – to nejzajímavější o parkurovém skákání*. <https://www.horsebook.cz/blog/sport/fakta-o-parkuru-ktera-vam-mozna-unikla.html>
- Svoboda, P. (2023). *Vztah lidí a koní v proměnách doby*, <https://www.ifauna.cz/clanky/4592-vztah-lidi-a-koni-v-promenach-doby.html>
- Velký Taxisův příkop. (2024). *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*. https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Velk%C3%BD_Taxis%C5%AFv_p%C5%99%C3%ADkop&oldid=23863002
- Widdicombe, S. (2009). *Přirozený výcvik koní. Metafora*.
- Wood, W., Alm, K., Benjamin, J., Thomas, L., Anderson, D., Pohl, L., & Kane, M. (2021). Optimal terminology for services in the United States that incorporate horses to benefit people: A consensus document. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 27(1), 88-95.

11 PŘÍLOHY

11.1 Dotazník pro jezdce ze stájí Olomouckého kraje

Uveďte název stáje nebo obce, ve které se stáj nachází Vaše odpověď: _____
Pohlaví ☐ Muž ☐ Žena
Věk ☐ méně než 18 ☐ 19 - 30 let ☐ 31 - 50 let ☐ 51 - 60 let ☐ 60 let a více
Jakému jezdeckému stylu se věnujete? ☐ Anglie ☐ Weslem ☐ Obě možnosti
Co vnímáte pod pojmem přirozená komunikace? Vaše odpověď: _____
Jaká je vaše úroveň znalostí, co se týče využívání praktik přirozené komunikace? ☐ Přirozenou komunikaci se nezabývám ☐ Zabývám se jako předlohu využívám youtube a články na internetu, ale mé znalosti jsou velmi omezené ☐ Poloprofesionální zájemce (jž mám doma několik knih k dané problematice, mám stažená naučná videa a čerpám informace od trenérů) ☐ Poloprofesionál (jž jsem osobně absolvoval/a několik kurzů či seminářů o přirozené komunikaci) ☐ Profik (osobně kurzy nebo semináře pořádám, jsem expert na danou problematiku)
Jak často používáte metody přirozené komunikace s interakcí se svými koňmi? ☐ Denně ☐ Několikrát týdně ☐ Jednou týdně ☐ Několikrát měsíčně ☐ Méně než jednou měsíčně ☐ Jiné
Jestliže využíváte praktiky přirozené komunikace, odkud čerpáte inspiraci? ☐ Literatura (knihy, studie, články) ☐ Internet (video, filmy) ☐ Osobní zkušenosti (kurzy) ☐ Všechny tři možnosti
Jak může podle vás ovlivnit přirozená komunikace vztah mezi člověkem a koněm? ☐ Pozitivně, přispívá ke vzájemné důvěře a respektu ☐ Nemá důležitý vliv na vztah mezi člověkem a koněm ☐ Nejsem si jist/a ☐ Nemám s přirozenou komunikací zkušenost
Jaké faktory podle vás ovlivňují schopnost navázání přirozené komunikace s koněm? ☐ Zkušenost s koněm ☐ Zkušenost s výkonem ostatních zvířat ☐ Vzdělání v oblasti jezdeckých dovedností ☐ Empatie a ochota k potřebám koně ☐ Jiné
Pokud jste se v minulosti zúčastnil/a kurzu nebo tréninku zaměřeného na přirozenou komunikaci s koněm, jak byste zhodnotil/a jeho užitečnost? ☐ Velmi užitečný ☐ Užitečný ☐ Méně užitečný ☐ Neutrální ☐ Spíše neúspěšný
Jaký je váš postoj k využívání metod přirozené komunikace s koněm ve vaší praxi? ☐ Silně podporuji a aktivně ji využívám při tréninku ☐ Podporuji, ale nepoužívám ji často ☐ Neutrální, nemám k ní zvláštní názor ☐ Nejsem přirozeně ovlivněn/a její užitečností ☐ Nevoučím se a nepoužívám ji
Problém(ů) u vás ve stáji semináře nebo kurzy přirozené komunikace? ☐ Ano ☐ Ne
Jestliže se u vás ve stáji kurzy nebo semináře pořádají, tak jak často? ☐ Každý týden ☐ 1x měsíčně ☐ 1/2x půl rok ☐ 1/2x rok ☐ Několikrát do roka

11.2 Seznam obrázků

Obrázek 1. Westernový jezdecký styl – (Kosobudová T. 2020), Agropress

Obrázek 2. Anglický jezdecký styl – Webnode

Obrázek 3. Přirozená komunikace – Alamy Stock Photo, Horse & Hound